

Sigmagazine

Hoe wil jij leven langs de Schelde?

VEILIGHEID

RINGDIJK WAL-
ZWIJN KRIJGT
VERDER VORM

NATUUR

DE DURMEVALLEI:
RIVIERNATUUR IN
ALLE VORMEN

TOERISME

FEEST IN DE
SCHELDEVALLEI

Van ringdijk over Demerbocht tot uitkijkheuvel

Met het Sigmaplan werkten we ook dit jaar naarstig verder om Vlaanderen beter te beschermen tegen de gevolgen van de klimaatverandering: hogere waterpeilen, heviger stormen en aanhoudende droogte. Onze tactiek? Samenwerken met de natuur!

In de Demervallei werd dit voorjaar de eerste opnieuw aangetakte Demerbocht officieel geopend. De komende jaren zullen tientallen meanders opnieuw aangesloten worden. Zo rekenen we af met wateroverlast en verdroging in de Demervallei. Mooi meegenomen: de natuur gaat erop vooruit en het kano- en kajaknetwerk zal veel afwisselender zijn.

De aanleg van de Sigmagebieden komt ook de biodiversiteit ten goede. Dat wijzen tellingen van diersoorten uit. Zo werden er het afgelopen jaar in verschillende gebieden zeldzame soorten gespot. Denk maar aan de paling, het porseleinhoen en de kwak, of aan de bijna verdwenen vlinders. Gerichte ingrepen, zoals visvriendelijke doorgangen en aangepast beheer, maken dat mogelijk.

In de Polders van Kruikeke en aan de Antwerpse Scheldekaaien trokken we volop de recreatieve kaart. De bezoekers van de Polders kregen er een uitkijkheuvel, een vlonderpad en een wilgentunnel bij. Aan de Antwerpse wijken Sint-Andries en Het Zuid vierden we op 7 juli groot feest: het eerste stuk vernieuwde Scheldekaaien werd teruggegeven aan de Antwerpenaren.

Net over de grens, in de Nederlandse Hedwigepolder, brengen we intussen alles in gereedheid om begin 2020 de werken aan de ringdijk te starten. Daarmee wordt de aftrap gegeven voor de komst van 465 hectare getijdennatuur.

Er is nog heel wat werk aan de winkel om de horizon van 2030, de streefdatum voor de afwerking van het Sigmaplan, te halen. Maar we mogen trots zijn op de verwezenlijkingen in 2019. We stellen ze dan ook graag aan je voor in dit magazine. Veel leesplezier!

Lydia Peeters

Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken

Zuhal Demir

Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

www.sigmaplan.be

WATERVEILIGHEID

NATUUR

PROJECTGEBIED

BELEVING

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever:

De Vlaamse Waterweg nv
Afdeling Zeeschelde-Zeekanaal,
ir. Wim Dauwe,
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44,
2018 Antwerpen

Redactie en realisatie:

Pantarein in samenwerking met IMDC

Druk: artoos group

Copyright beelden:

ID/Lieven Van Assche, Y. Adams (Vilda), Hugo Willocx, ID/Sandra Van Watermeulen, Grenspark Challenge, Peter Maris, Arno Arnouts, ID/Julie Landrieu, De Vlaamse Waterweg nv, Natuur en Bos, Regionaal Landschap Schelde-Durme, Regionaal Landschap Rivierenland, Anteagroup, Terra Nova, Vlaamse Milieumaatschappij, Peter Verberckmoes, Paul D'Eer.

04

Het Sigmaplan als antwoord op de klimaatverandering

08

Hedwige-Prosper-project geeft de Schelde ruimte om te stromen

12

Demermeanders blazen de vallei nieuw leven in

14

Polders van Kruikeke zetten de kers op de taart

16

“We geven de kaaien terug aan de Antwerpenaar”

19

Waterkeringsmuur in kleurig jasje

20

Riviernatuur is goud waard

22

Tandem van veiligheid en natte natuur

24

Ringdijk Wal-Zwijn krijgt verder vorm

26

Een rijke natuur voor Vlassenbroek

28

Feest in de Scheldevallei

29

Kalkense Meersen: waar ‘working with nature’ echt werkt

31

De Durmevallei: riviernatuur in alle vormen

33

Een go voor een groene en veilige Netevallei

35

Achter de schermen van het Sigmaproject Vallei van de Grote Nete

37

Grote Vijver in Mechelen krijgt verder vorm

39

Bloementapijt op komst in Dorent

HET SIGMAPLAN ALS ANTWOORD OP DE KLIMAAT- VERANDERING

De klimaatverandering is brandend actueel. Met het Sigmoplan werkt Vlaanderen aan een buffer tegen zware stormen, langdurige droogte en de stijgende zeespiegel. Langs de Schelde en haar zijrivieren bieden gecontroleerde overstromingsgebieden en ontpolderingen het water meer ruimte. Waardevolle riviernatuur is de bondgenoot bij uitstek in de strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering.

Droge, hete zomers zorgen voor lage grondwaterstanden en aanhoudende droogte.

Hoewel het onzeker is hoe sterk de klimaatverandering zich de komende jaren zal doorzetten, zijn enkele tendensen duidelijk zichtbaar. Sinds 1927 is de zeespiegel in Oostende zo'n 20 centimeter gestegen. Betrouwbare klimaatmodellen voorspellen een verdere stijging van 20 tot 80 centimeter tegen 2100. Zware stormen zullen in de toekomst vaker voorkomen, en ook periodes van langdurige droogte en watertekort behoren tot de verwachtingen. Een goed waterbeheer is dan ook cruciaal om zowel wateroverlast als watertekort te voorkomen.

Voorzien en voorkomen

Het Sigmoplan levert een belangrijke bijdrage aan de manier waarop we ons aanpassen aan het veranderende klimaat. "De afgelopen eeuwen hebben we de Schelde in een strak keurslijf gestopt door de oevers recht te trekken en aangrenzende gebieden in te polderen. Daardoor heeft de rivier nu minder ruimte om te overstromen en is het risico op wateroverlast groter geworden", zegt **Wim Dauwe** van De Vlaamse Waterweg nv. "Door de klimaatverandering neemt het overstromingsrisico nog toe, want de stijging van de zeespiegel kan de gevolgen van stormtij versterken. De vloedgolf die dan landinwaarts

wordt geblazen door de wind, brengt het water extra hoog. Door gecontroleerde overstromingsgebieden aan te leggen en land te ontpolderen geeft het Sigmoplan de Schelde en haar zijrivieren opnieuw meer ruimte om te stromen."

Working with nature

Het Sigmoplan verlaagt niet alleen het risico op

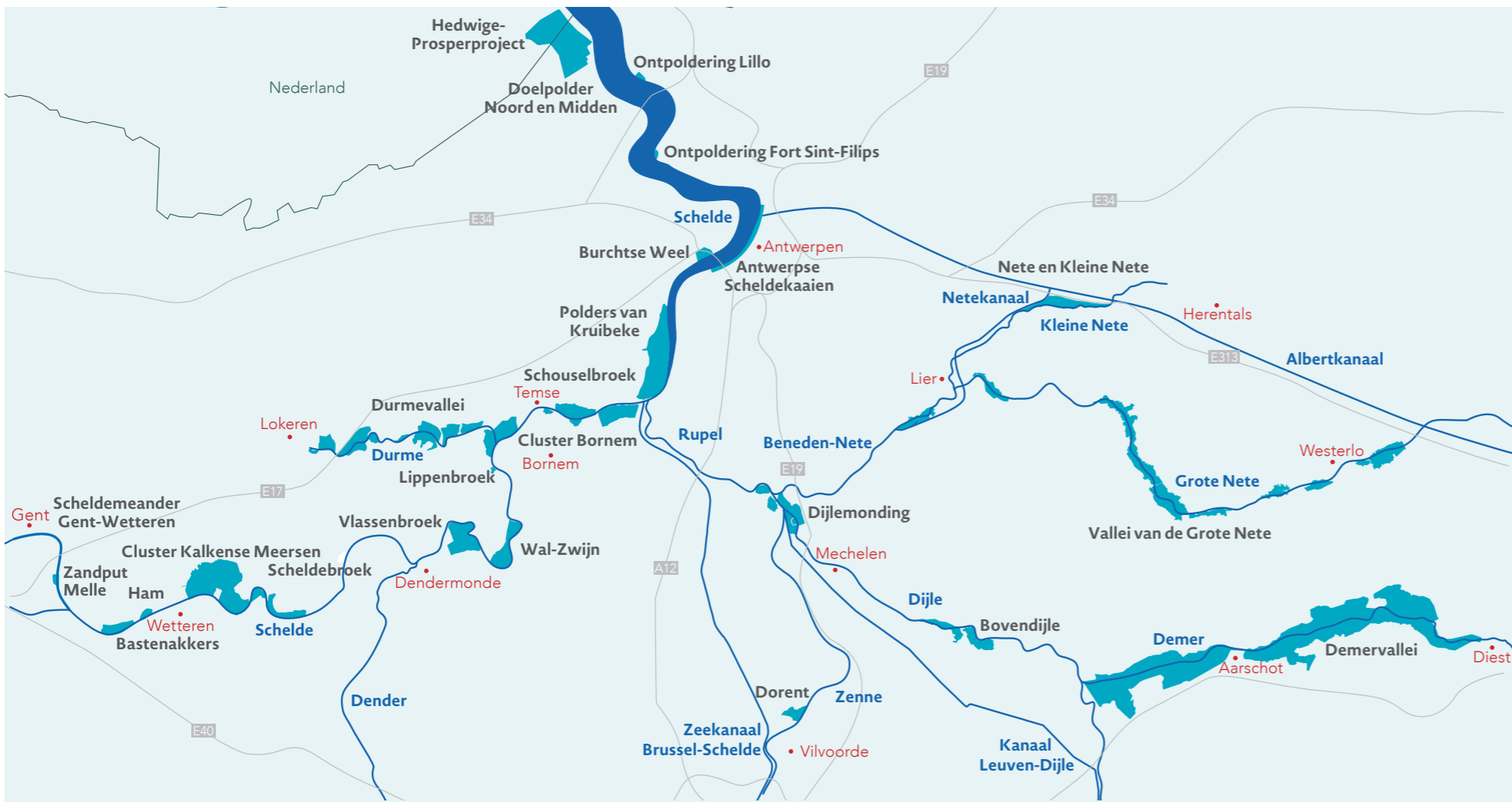
wateroverlast, het zorgt ook voor waardevolle riviernatuur. In gecontroleerde overstromingsgebieden met gereduceerd getij en ontpolderingen, waar elke dag water in- en uitstroomt, ontstaat typische getijdennatuur met slikken en schorren. De vele bodemdierpjes in die slikken, zoals wormen en kreeftjes, trekken

"Klimaatverandering voelen we het hardst door water."

Nederlands watergezant Henk Ovink: "Klimaatverandering voelen we wereldwijd het hardst door water: te veel en te weinig in steeds extremere vormen. En dat vraagt om een grondige heroriëntatie. Niet langer een gefragmenteerde en reactieve aanpak, maar toekomstgericht, integraal en inclusief. Klimaatverandering is het vergrootglas op al onze kwetsbaarheden: economisch, cultureel, ecologisch en sociaal.

De samenhang tussen al die uitdagingen vinden we wereldwijd terug in onze delta's, waar de economische en stedelijke ontwikkeling ingrijpt en concurreert met de biodiversiteit en klimaatkwetsbaarheid.

Het Sigmoplan – de aanpak, het proces én de projecten – zet volop in op een toekomstgerichte integrale en inclusieve aanpak op de schaal van het systeem van de delta. Krachtige, robuuste en veerkrachtige projecten die vele waarden toevoegen voor natuur, mens, economie en cultuur. Inspirerende projecten ook die tot de verbeelding spreken, die verrassen en verbazen. Het Sigmoplan laat zien dat oplossingen vanuit deze aanpak werkelijk kunnen verbinden, risico's managen en waarde toevoegen."

Smienten komen overwinteren in de Sigmagebieden.

Natte natuur versterkt het ecosysteem van de Schelde

De getijdengebieden van het Sigmaplan geven het ecosysteem van de Schelde een boost. Dat blijkt uit monitoringresultaten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), dat de toestand van de Sigmagebieden opvolgt.

De recentste monitoringresultaten van het INBO tonen aan dat het bodemleven en het visbestand in de Schelde zich over het algemeen gunstig ontwikkelen. Sinds 2012 stijgt het aantal vissoorten dat jaarlijks gevangen – en weer vrijgelaten – wordt. De aanwezigheid van sleutelsoorten zoals fint, paling, haring en zeebaars bewijst dat het Schelde-estuarium dient als kraamkamer of opgroeigebied. Vooral de gereduceerde getijdengebieden van het Sigmaplan scoren goed.

Opsteker voor broedvogels

Naarmate meer Sigmagebieden worden ingericht, neemt hun belang ook toe voor vogels. Het aantal watervogels dat in de projectgebieden overwintert, steeg sterk in de voorbije jaren. “Onder meer de wintertaling, de smient en de kraakeend hebben het er naar hun zin. In de winter van 2017 werden er in de Sigmagebieden meer dan 2.500 smienten geteld. Dat komt door de natuur die er ontwikkeld wordt”, zegt onderzoeker **Wim Mertens** van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

zeldzame vogels aan. En natte natuurgebieden (wetlands) kunnen uitgroeien tot rietlanden, elzenbroekbossen en bloemrijke hooi- en graslanden. Samen dragen de Sigmagebieden bij tot het behalen van de Europese natuurdoelen.

“Verder vinden ook vogelsoorten zoals de tureluur

steeds vaker een broedplaats in de Sigmagebieden. Het aantal broedvogels neemt er elk jaar opnieuw toe. Zo helpen de gebieden van het Sigmaplan om de Natura 2000-doelen voor leefgebieden en broedvogels te behalen.”

“De combinatie van waterveiligheid en meer natuur is een win-winsituatie”, stelt **Lieven Nachtergale** van Natuur en Bos. “De nieuwe Sigmagebieden helpen ons om beter om te gaan met de gevolgen van de klimaatverandering. We staan daarbij voor een dubbele uitdaging: we moeten het water tijdig kunnen bergen en vertraagd afvoeren bij wateroverlast, maar we moeten het ook kunnen vasthouden in droge periodes. Wetlands zijn op dat vlak een enorme troef.

Ze werken als een spons: in natte periodes houden ze het water vast, en bij droogte geven ze het water vertraagd weer af.”

“In een aantal projectgebieden, zoals de Demervallei en de vallei van de Grote Nete, zorgen we voor een hoger rivierpeil en bijgevolg ook een hoger grondwaterpeil. Dat biedt niet alleen voordelen voor de waterhuishouding, maar zorgt er ook voor dat de biodiversiteit toeneemt: er verdwijnen immers zeldzame soorten louter en alleen als gevolg van verdroging.”

Geïntegreerde aanpak

“De Vlaamse overheid beseft steeds meer dat watergebonden infrastructuurprojecten een rechtstreekse link hebben met

de klimaatverandering. Een geïntegreerde aanpak met oog voor waterveiligheid, natuur en draagvlak, zoals we in het Sigmaplan nastreven, is de beste optie om zoveel mogelijk doelstellingen te realiseren”, aldus Nachtergale.

Dat die aanpak werkt, is alvast duidelijk in de Cluster Kalkense Meersen, waar innovatieve maatregelen de kans op overstromingen verkleinen en tegelijk de natuur een duwtje in de rug geven. De vernieuwende aanpak leverde de Cluster Kalkense Meersen – en bij uitbreiding het hele Sigmaplan – in 2018 de derde plaats op in de internationale Working with Nature-wedstrijd van PIANC, een organisatie die zich bezighoudt met duurzame oplossingen voor havens en vaarwegen.

De vistrap in het gecontroleerd overstroomingsgebied Paardeweide.

Hedwige- Prosperproject geeft de Schelde ruimte om te stromen

Op de grens van Vlaanderen en Nederland, vlak bij de Westerschelde, ligt het Hedwige-Prosperproject. De Vlaamse en de Nederlandse overheid werken er samen om waardevolle getijdennatuur te ontwikkelen. In de Prosperpolder werden eerder al werken uitgevoerd, dit jaar gingen ook in de Hedwigepolder de werken van start.

Het Hedwige-Prosperproject wil de Schelde meer ruimte geven om te stromen. Zo wordt de getijdennatuur hersteld. Bovendien zorgt meer stroomruimte voor de rivier ook voor een veiliger Scheldegebied.

Waarom ontpolderen?

“Land teruggeven aan de natuur ligt gevoelig. Toch is ontpoldering een van de beste technieken om een rivier extra ruimte te geven”, zegt **Dorien Verstraete** van De Vlaamse Waterweg nv.

“Zodra de Hedwige- en de Prosperpolder ontpolderd zijn, zal de Schelde er vrij kunnen stromen. De slikken en schorren die zo ontstaan, temperen de kracht van het getij en vormen een natuurlijke waterbuffer. Dit jaar werden al voorbereidende werken uitgevoerd om het gebied klaar te stomen voor de toekomstige invulling als getijdengebied. In het najaar gingen de eigenlijke grondwerken aan de ringdijk van de Hedwigepolder van start.”

Omdat de getijden in het Hedwige-Prosperproject opnieuw vrij spel krijgen,

ontstaat er ook waardevolle getijdennatuur. **Laurent Vanden Abeele** van Natuur en Bos: “Getijdennatuur houdt het ecosysteem van de Schelde gezond. Slikken en schorren zuiveren het water en verrijken het met zuurstof en silicium. Riviernatuur trekt ook bijzondere en vaak zeldzame planten en dieren aan. De eerste twintig jaar na de ontpoldering zal de streek een open vogelgebied zijn. Onder meer lepelaars, Kieviten en kluten zullen in de slikken op zoek gaan naar bodemdierpjes. Wie weet strijkt zelfs de zeearend er neer. Op termijn

zal er op de hoger gelegen delen ook meer begroeiing komen, bijvoorbeeld met zeeaster en zeebies.”

Om het gebied voor te bereiden op de toekomstige invulling als getijdennatuurgebied werden tientallen populieren gekapt. In een vrijgemaakt gebied zullen de slikken en schorren zich immers veel vlotter ontwikkelen. Het kappen gebeurt geleidelijk, zodat vleermuizen en andere dieren zich rustig kunnen aanpassen.

Grensoverschrijdend

Aan Vlaamse kant maakt het Hedwige-Prosperproject deel uit van het Sigmaplan. Aan Nederlandse kant valt de ontpoldering van de Hedwigepolder onder het Natuurpakket Westerschelde, waarbij de Westerschelde wordt uitgebreid met 600 hectare getijdennatuur. >

Grenspark Groot-Saeftinghe: 4700 hectare unieke natuur

De getijdennatuur in de Hedwige- en de Prosperpolder zal op termijn deel uitmaken van het Grenspark Groot-Saeftinghe. Dat natuurpark op de grens van Vlaanderen en Nederland wordt een van Europa's grootste getijdengebieden.

Het Grenspark Groot-Saeftinghe zal het Verdrongen Land van Saeftinghe verbinden met het Hedwige-Prosperproject en een aantal andere natuurgebieden. Zo ontstaat een aaneengesloten getijdennatuurgebied van 4700 hectare met brakwaterschorren en natte weilanden. De ecologische waarde van zo'n uitgestrekte groene kern is veel groter dan die van vele versnipperde natuurgebieden.

Broedeilanden

Het Grenspark Groot-Saeftinghe focust op het herstel van de vogelbiodiversiteit, op de optimalisatie van de riviernatuur en op het herstel van dichtgeslibde of gedempte kreken. “Met concrete maatregelen proberen we de vogelbiodiversiteit te vergroten. Dat gaat van het aanleggen van broedeilanden in de Westerschelde tot het plaatsen van afsluitingen die vossen tegenhouden om broedende vogels meer kansen te geven”, zegt **Laurent Vanden Abeele** van Natuur en Bos. “We voorzien ook in kleinere landschapselementen, zoals een vispassage en een vleermuizenhotel. De aanleg en het beheer daarvan zullen Vlaanderen en Nederland samen voor hun rekening nemen.”

Visualisatie van het toekomstige Grenspark Groot-Saeftinghe.

Het plaatsen van vleermuiskasten, één van de Grenspark Challenges.

Streekidentiteit ontdekken

Behalve aan waterveiligheid en natuur werken de projectpartners ook aan een sterke streekidentiteit, met bewoners, landbouwers, ondernemers en bestuurders.

Door de ontpoldering van de Hedwige- en de Prosperpolder zien de lokale inwoners, landbouwers, bedrijven en bestuurders hun omgeving veranderen. "Samen met geëngageerde betrokkenen, de 'streekhouders', gaan we op zoek naar het DNA van het Grenspark Groot-Saeftinghe, waar het Hedwige-Prosperproject deel van uitmaakt", zegt **Richard Rozemeijer**, projectleider bij de Provincie Zeeland. "Hoe ziet het gebied eruit op het vlak van landbouw, natuur, industrie en recreatie? Hoe kunnen die vier elkaar versterken?"

Uitdaging aangaan

Om een sterke streekidentiteit te ontwikkelen moeten de streekhouders zélf potentieel zien in de plannen. Richard Rozemeijer: "We gaan bijvoorbeeld op zoek naar bewoners die durven te dromen over hun toekomstige achtertuin, naar boeren

die meedenken over win-wins voor landbouw en natuur, en naar bedrijven die het groeiende aantal bezoekers willen ontvangen. Daarom lanceerden we onder meer de Grenspark Challenge: tien concrete uitdagingen die bijdragen aan de ontwikkeling van een echte grensparkidentiteit. Zo zijn er intussen al twintig streekproducten ontwikkeld en werken dertig 'Grensparklandbouwers' mee aan een duurzame landbouw. Met het project 'Bruine Kiekendief' werd ingezet op speciale gewassen, zoals klaver en luzerne. Die trekken muizen en kleine vogels aan, prooien die de bruine kiekendief in onze dichtbevolkte streken nauwelijks nog vindt. De landbouwers profiteren zelf ook van die gewassen, want hun vee eet het graag. Een win voor mens, dier en natuur."

www.grensparkchallenge.eu

Welke ingrepen doen we?

De Hedwigepolder en Prosperpolder-Noord zullen langzaam veranderen in brakke getijdennatuur met slikken en schorren. Hoe pakken we de ontpolderingen aan?

- 1 Voor we het Scheldewater in de polders laten lopen, leggen we een **ringdijk** van 4,8 kilometer aan. Die zal de regio beschermen tegen wateroverlast.
- 2 Achter de ringdijk pompt een **pompstation** overtollig regenwater uit het achterland naar de Schelde, zodat de omwonenden ook bij extreme neerslag veilig zijn.
- 3 In de polders graven we een uitgebreid **kreken- en geulenstelsel** dat voor een goede afwatering zorgt en de ontwikkeling van slikken en schorren stimuleert.
- 4 Aan Nederlandse kant wordt het **Scheldeschor 1,5 meter afgegraven**, zodat het water vlot in en uit het gebied kan stromen.
- 5 Een **berm van klei** zal ondergrondse leidingen en kabels beschermen.
- 6 Drie **nieuwe radartorens** leiden het scheepvaartverkeer op de Noordzee en de Westerschelde in goede banen. De oude radartoren lag in het midden van het nieuwe natuurgebied en zal nog afgebroken worden.
- 7 Om de gebieden in werking te stellen, worden de bestaande **Scheldedijk** en de **Sieperdadijk afgegraven**, zodat het Scheldewater het gebied kan in- en uitstromen.

EERSTE RIVIERBOCHT OPNIEUW AANGESLOTEN

DEMERMEANDERS BLAZEN DE VALLEI NIEUW LEVEN IN

Een stukje van de Demer kronkelt alvast weer als vanouds: nabij Vinkenberg (Scherpenheuvel-Zichem) werd een eerste meander opnieuw met de rivier verbonden. Door meanders opnieuw aan te sluiten, maken De Vlaamse Waterweg nv en Natuur en Bos werk van een robuuste natuur en minder wateroverlast in de Demervallei.

In april stapten Vlaams minister Ben Weyts en Vlaams minister Koen Van den Heuvel in een kano om de meander in te varen.

De meander die aangetakt werd in het kader van Belini: voor en na de werken.

In een breder perspectief

De werken aan de eerste Demerbocht in de Demervallei kaderen binnen het Europese LIFE-project Belini. Het doel? De waterkwaliteit en de biodiversiteit in het Zenne-, Dijle- en Demerbekken verbeteren en het overstromingsrisico beperken.

www.life-belini.be

De natuur biedt heel wat kansen om de waterveiligheid en de natuurontwikkeling in de Demervallei te verbeteren. Door tientallen rivierbochten tussen Werchter en Diest opnieuw aan te sluiten op de rivier, wordt de Demer 11 kilometer langer. Zo kan ze veel meer water opvangen en daalt het overstromingsrisico. In droge periodes zorgen de bochten ervoor dat de rivier het water trager afvoert, wat verdroging tegengaat. Daarmee bieden we ook een antwoord op de gevolgen van de klimaatverandering, die nu al merkbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan de droge zomers van 2018 en 2019. In de herfst van 2019 stonden de grondwaterstanden nog altijd problematisch laag. Tegelijkertijd zorgen de ingrepen van het Sigmaproject Demervallei voor het herstel van het ecosysteem en het historische landschap met natte graslanden.

Meer leven

Ter hoogte van de bochten krijgt de rivierbedding drempels die het water richting meander sturen. Dat zorgt ervoor dat in droge periodes zowel het rivierpeil als het grondwaterpeil stijgt en de natte riviernatuur een duwtje in de rug krijgt. Ook de oevers worden

onder handen genomen. Binnen het proefproject Belini wordt de aanleg van een natuurvriendelijke oever uitgetest. Aan de meanderoever kan de natuurlijke afbrokkeling in een zone van 500 meter lang haar gang gaan. Zo krijgen specifieke dieren en planten meer ruimte om te leven. Het is wel belangrijk dat er geen stabiliteitsrisico voor de oever ontstaat. Daarom werd het jaagpad landinwaarts gelegd. Met een 'schor' of 'lage vooroever' worden de oever en de dijk beschermd tegen het stijgende water. De laagst gelegen woningen beveiligen we met een extra dijkje.

Door de meanders aan te sluiten, wordt de Demer langer en beweegt het water met verschillende snelheden. Het resultaat? Een zichzelf zuiverende rivier en meer zuurstof in het water, een feest voor vissen en waterplanten. Binnenkort kan je er zeldzame diersoorten terugvinden, zoals

de ijsvogel, en kwetsbare vissen, zoals de bittervoorn en de grote modderkruiper.

Peddelplezier

Niet alleen dieren zullen het in de Demervallei naar hun zin hebben. Wie houdt van een avontuurlijke rondvaart kan er binnenkort een kano of kajak te water laten om de rivierbochten te ontdekken. Dankzij de kanohellingen die worden aangelegd, schuif je zo het water in.

Ook wie er langer opuit wil trekken, kan plezier beleven. Want als alle werken zijn afgerond, is de Demervallei het perfecte decor voor een meerdaags peddelparcours. Na een dag in de kajak of kano kan je in een van de drie bivakzones je tent opzetten in hartje natuur. Wie liever met beide voeten op de grond blijft, is welkom om de vallei al wandelend of al fietsend te verkennen.

www.toerismevlaamsbrabant.be

Het vlonderpad is bijna klaar.

Polders van Kruibeke zetten de kers op de taart

POLDERS VAN KRUIBEKE

Boomstammetjes met info over de boomsoorten die in de bossen groeien.

zich met de auto in de file naar Antwerpen te wagen.”

Boompje opzetten in het Coninckshofke

Het Coninckshofke langs het Beverpad onderging eerder al een metamorfose met een vogelkijkwand, bijenhôtels en picknicktafels. Binnenin kreeg mascotte Xavier de Ree een werkkamer met leuke weetjes over de dieren in de Rupelmondse Kreek. Je vindt er ook boomstammetjes met info over de soorten die in de bossen groeien. Weet jij van welke houtsoort men roeispanen maakt?

Zeldzame natuur

De Polders van Kruibeke vormen een gecontroleerd overstromingsgebied van 600 hectare, het grootste overstromingsgebied van het Sigmaplan. Bij extreem noodweer bergt

het gebied overtollig Scheldewater. Daardoor is de Scheldevallei vandaag vijf keer beter beschermd tegen wateroverlast. Maar de Polders zorgen niet alleen voor meer waterveiligheid, ze herbergen ook indrukwekkende natuur, zoals getijdennatuur, natte elzenbroekbossen en weidevogelgebieden. “De jongste jaren hebben heel wat riet- en moerasvogels, zoals het woudaapje en de blauwborst, zich in de Polders gevestigd”, weet **Laurent Van den Abeele** van Natuur en Bos. “Aan de visvriendelijke stuw in Bazel zien we steeds meer vissoorten voorbijkomen, zoals rietvoorn, brasem en baars. We hebben ook jonge palingen, of ‘glasaaltjes’ gevonden. Die arriveren in het voorjaar aan onze kust na een lange reis door de Atlantische oceaan. Door getijdestroming te gebruiken trekken ze daarna onze rivieren

De kwak broedde dit jaar in de Polders.

op, op zoek naar een geschikt plekje om op te groeien. We weten nu dat de glasaaltjes vanuit de Schelde tot in de Polders van Kruibeke geraken, langs de visvriendelijke stuw. Dat is goed nieuws voor het palingbestand in de Schelde.”

“Zelfs de schuwe kwak heeft de weg naar de Polders gevonden en er gebroed. En in de gerestaureerde boomgaard aan het Coninckshofke voelen pinksterbloemen zich helemaal thuis. De gebieden langs de Schelde en de verbeterde waterkwaliteit laten het leven in de Scheldevallei floreren.”

Het gecontroleerd overstromingsgebied Polders van Kruibeke is al een tijdje afgewerkt. Het unieke natuurgebied trekt vandaag heel wat wandelaars en fietsers aan die de Polders willen verkennen en beleven. Die belevingsmogelijkheden breiden we nog uit.

De Polders van Kruibeke bieden heel wat mogelijkheden voor een leuk dagje uit. Je kan er wandelen en fietsen en genieten van het prachtige landschap. In de unieke natuur vind je onder meer ook kunstwerken,

vogelkijkwanden, een speelbos en picknickbanken. Dat belevingsaanbod breiden we nu nog uit.

Uitkijkheuvel

“Dwars door het slik- en schorgebied, tussen de ringdijk en de overlooptdijk, hebben we een grindweg met een stukje vlonderpad gebouwd. Zo hoeven wandelaars vanuit Kruibeke niet meer om te lopen om de Schelddijk te bereiken. Bovendien kunnen ze zo de mooie natuur bewonderen van in het gebied zelf, en niet enkel vanop de dijken”, vertelt **Stefaan Nollet** van De Vlaamse Waterweg nv. “Aan de

Meyvissluis langs het jaagpad staat sinds kort een heuse uitkijkheuvel waar je de hele polder kan overschouwen.”

“Tussen het natuurgebied Kortbroek en de grote Cosmogolem aan de Scheldelei hebben we een 30 meter lange wilgentunnel gevlochten. Die is op het hoogste punt bijna 2 meter hoog, zodat ook volwassenen erdoor kunnen lopen. Aan de Scheldelei legden we ook een grotere parking aan. Die is welkom nu het bezoekersaantal oploopt, zeker nu de Waterbus halthoudt aan de Polders, en pendelaars liever de Waterbus nemen dan

Er zit nu al paling in de Polders.

Ambassadeurs heten bezoekers welkom

Wie graag wat meer uitleg wil bij een bezoek, kan terecht bij de vrijwilligersverenigingen KRUIN, Barbiergidsen en Natuurouders. De Barbiergidsen zijn een team van natuur-, historische, toeristische en landbouw-gidsen die bezoekers met plezier laten kennismaken met de Polders en omgeving. De Natuurouders ondersteunen leerkrachten tijdens lessen rond milieu en natuur. Ook het Kruibeeks Natuurbehoud, afgekort KRUIN, organiseert educatieve projecten en wandelingen met natuurgidsen.

www.barbieregidsen.be
www.kruin.be
milieu@kruibeke.be (Natuurouders)

De wilgentunnel tussen het Kortbroek en de Scheldelei.

EERSTE ZONE SCHELDEKAAIEN FEESTELIJK INGEHULDIGD

“WE GEVEN DE KAAIEN TERUG AAN DE ANTWERPENAR”

Gezellig en ontspannen langs het water, beschermd tegen overstromingen. Met dat toekomstbeeld startten de werken aan de Scheldekaaien in 2014. Sindsdien is er heel wat vooruitgang geboekt. De Antwerpenaren kunnen stilaan weer langs hun geliefde kaaien flaneren. Waar staan we vandaag?

Langs de De Gerlachekaai, de Cockerillkaai en een klein stukje van de Sint-Michielskaai loopt de eerste kaaizone die volledig afgewerkt is binnen het deelproject Sint-Andries en Het Zuid. Een 2,25 meter hoge dijk gaat op in het landschap en beschermt de stad tegen overstromingen. Op sommige

plaatsen gaat de dijk over in een betonnen muur of een mobiele poort. Aan de kant van de stad vind je bankjes, een speeltuin, fitnessstoestellen, een park, een fiets- en wandelpad en een evenementenzone. Aan de kant van het water kan de kaaivlakte overstroomd worden over de kasseien wanneer dat nodig is en kunnen tijdelijke

evenementen georganiseerd worden.

Die eerste zone werd na jarenlange werken teruggeschonken aan de Antwerpenaar. Een mijlpaal voor het Masterplan Scheldekaaien. Het nieuwe stukje stad werd op 7 juli feestelijk geopend.

Voor de nieuwsgierige voorbijganger

We bouwen twee nieuwe uitkijpunten met uitzicht op de werven: aan het Noorderterras en op de Sint-Michielskaai.

Wie toch nog vragen heeft, kan terecht in het infopunt Scheldekaaien. Dat kreeg een nieuw jasje en staat op de Orteliuskaai, op wandelafstand van Het Steen. Het is elke derde woensdag van de maand open voor het grote publiek, telkens van 12 tot 20 uur.

Wie graag in groep een rondleiding op maat krijgt, kan mailen naar scheldekaaien@vlaamsewaterweg.be.

Buik vol water

Toch is het werk nog niet helemaal af in Sint-Andries en Het Zuid. Verder naar het noorden, tussen de Scheldestraat en het Zuiderterras, stabiliseren we de komende jaren nog de historische kaaimuur. We zorgen ervoor dat de krachtwerking van het Scheldewater op de historische kaaimuur wegvalt. Dat doen we door landinwaarts een wand in gewapend beton, een 'diepwand', te bouwen. Tussen de historische kaaimuur en de nieuwe diepwand bouwen we een holle ruimte, waarin elk dag Scheldewater stroomt op het ritme van eb en vloed. Die holle ruimte zorgt er mee voor dat de druk van het water volledig op de diepwand terecht komt in plaats van op de historische kaaimuur.

We leggen ook een nieuwe, hogere waterkering aan. Net als

in het gedeelte dat al afgewerkt is, zal de waterkering het uitzicht hebben van een glooiende dijk, bijna onzichtbaar verweven met het openbaar domein. Tussen de dijk en het Zuiderterras komen poorten, waarlangs de hulpdiensten of logistieke diensten kunnen passeren. Terwijl we de waterkering aanleggen, kan AG VESPA aan de slag met de herinrichting van het openbaar domein.

Veiligheid boven alles

Van de De Gerlachekaai tot de D'Herbouvillekaai, ter hoogte van Nieuw Zuid, vertoonden de historische kaaimuur ernstige stabiliteitsproblemen. Renovatie was niet meer mogelijk, dus vervangen we de muur volledig. Een stalen geraamte maakt de kaaimuur stevig en veilig, afgietsels van de oorspronkelijke muur zorgen voor een authentieke aankleding.

Wat doen we met de kaaien?

1. De kaaimuren stabiliseren

Op heel wat plaatsen hadden de kaaimuren ernstige stabiliteitsproblemen. Ze verschoven en vertoonden scheuren. Pas als de kaaimuren, het fundament van de kaaien, weer stevig en veilig zijn, start de rest van het Scheldekaaienproject.

2. De waterkering verhogen

Bij stormtij lopen de Scheldekaaien onder water. Met de klimaatverandering en de stijgende zeespiegel in het verschiet, bouwen we de nieuwe waterkering 90 centimeter hoger dan de huidige waterkering.

3. Het openbaar domein herinrichten

Gestabiliseerd en beveiligd hebben de Scheldekaaien heel wat potentieel. Daarom worden de verschillende zones door de stad Antwerpen ingericht met parkjes, speeltuinen en wandel- en fietspaden.

Het openingsfeest op Sint-Andries en Het Zuid op 7 juli.

De blauwe steen van de gestabiliseerde kaaimuur en de nieuwe waterkeringsmuur op de achtergrond.

De stabilisatiewerken ter hoogte van het Loodswezengebouw gingen begin 2019 van start.

Vandaag zijn die stabilisatiewerken volledig achter de rug. De bouwputten zijn intussen opgevuld. Nu zal de laatste afwerking aan de kaaimuur nog gebeuren. Maar tegen eind 2021 is alles afgerond en ligt de zone klaar om ook hier een nieuwere en hogere waterkering aan te leggen en het openbaar domein op te frissen. Ook de mogelijkheid van een fietsers- en voetgangersbrug over de Schelde in deze zone wordt onderzocht.

Kaaien die een verhaal vertellen

Onder de kaaivlakte van het Loodswezengebouw en het Bonapartedok ligt een stukje Antwerpse geschiedenis. Voor we in deze zone begonnen met de stabilisatiewerken, onderzocht een team van archeologen voor het eerst de 16de-eeuwse kaaimuur. Ook de restanten van een aantal woningen kwam bij die opgravingen aan de oppervlakte.

Intussen startte de stabilisatie van de historische kaaimuur. Vlak bij het Eilandje en het MAS bouwen we landinwaarts een nieuwe muur volgens dezelfde principes als in Sint-Andries en Het Zuid. We zijn dus niet aan ons proefstuk toe en behouden ook hier het authentieke uitzicht van de kaaimuren.

In een volgende fase nemen we de waterkering onder handen. We bouwen een nieuwe waterkering die 90 centimeter

hoger is. In deze zone zal de waterkering mee opgenomen worden in de plannen voor de nieuwe gebiedsontwikkeling voor deze site, die de komende jaren vorm zullen krijgen.

De gebouwen in de buurt van het Loodswezengebouw en het Bonapartedok krijgen via de stad Antwerpen en AG VESPA, als onderdeel van de gebiedsontwikkeling, een nieuwe bestemming.

Cruise naar 't Stad

Vlak bij Het Steen meren in de toekomst ook cruiseschepen aan. Dat gebeurt niet langer via bolders op de kaaimuur, maar via drijvende pontons op de Schelde waar zowel zee- als riviercruiseschepen kunnen aanmeren. Omdat de toestand van de kaaimuur in de zone aan Het Steen relatief goed is, volstaat het om beperkte maatregelen te nemen om die te verstevigen. De nieuwe cruiseterminal moet in de zomer van 2020 klaar zijn en vervangt die aan het Zuiderterras.

Stedelijke en Vlaamse overheid werken samen

Voor de heraanleg van de kaaien werd een Masterplan opgemaakt. Voor dit omvangrijke project werkt waterwegbeheerder De Vlaamse Waterweg nv samen met AG VESPA, het autonome vastgoedbedrijf van de stad Antwerpen. Omdat de Scheldekaaien in totaal meer dan 6 kilometer lang zijn, deelden we het gebied op in zeven zones. Die pakken we elk op hun beurt aan.

DIJKWERKEN TUSSEN ANTWERPSE FORTEN

Waterkeringsmuur in kleurig jasje

Ten noorden van Antwerpen hebben de getijden een grote invloed op het waterpeil in de rivier. De dijken tussen Fort Sint-Filips en Fort Lillo worden ongeveer 3 meter verhoogd, en dat over een afstand van 8 kilometer. Ook ter hoogte van Lillo zelf wordt het overstromingsgevaar ingeperkt.

We verdeelden de zone van 8 kilometer tussen het Fort Sint-Filips en het Fort van Lillo midden in het Antwerpse havengebied onder in vier deelzones. In elke zone kiezen we voor een oplossing op maat, met aandacht voor de toegankelijkheid, de natuur en de infrastructuur. De werken bevinden zich in een verschillende fase, afhankelijk van de deelzone.

Dit najaar gingen de werken van start in de zone rond Fort Sint-Filips. We saneren de historisch vervuilde site in samenwerking

met het Havenbedrijf Antwerpen en leggen daarna een verhoogde waterkering aan. In de meest noordelijk zone, die het dichtst tegen Lillo ligt, zijn de dijkwerken bijna voltooid. Een derde zone, rond de Van Cauwelaertsluis en de Boudewijnsluis, pakken we later aan. In de laatste deelzone, die langs de Total Raffinaderij loopt, werkten we dit jaar een waterkeringsmuur af. Die werd voorzien van graffitikunst. Ook ter hoogte van het historische Lillo staan werken gepland, samen met de stad Antwerpen. Daar starten we vermoedelijk in 2020.

Samen met het Havenbedrijf, de stad Antwerpen en vzw Wallin uit Gent schakelden we een 40-tal graffiti-artisten in om 900 meter waterkeringsmuur in een kleurig jasje te steken.

RIVIERNATUUR IS GOUD WAARD

Slikken en schorren langs de Schelde.

De riviernatuur van de Schelde is niet alleen mooi, ze is ook heel nuttig. Slikken en schorren zuiveren lucht en water en vormen een natuurlijke buffer tegen overstromingen. Waardevolle planten- en diersoorten voelen zich thuis in de Scheldenatuur, en mensen komen er graag wandelen, fietsen en genieten. Door in heel Vlaanderen ontpolderingen en overstromingsgebieden in te richten, ondersteunt het Sigmaplan die waardevolle natuurdiensten.

Het lantaarntje, een libellesoort

Natuurdiensten zijn alle goederen en diensten die de natuur aan onze samenleving levert, zoals hout, drinkwater, schone lucht ... De getijden- en riviernatuur die het Sigmaplan creëert, biedt een waaier van zulke diensten.

Overstromingsgebieden beschermen ons tegen wateroverlast, slikken en schorren zuiveren het water, zeldzame dier- en plantensoorten krijgen meer kansen, bloemrijke graslanden trekken bijen aan, natuurgebieden bieden extra ruimte voor recreatie ... De combinatie van veiligheids- en natuurmaatregelen blijkt

bovendien de ideale manier om de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen. Al die natuurdiensten zijn zo belangrijk voor onze samenleving dat ze ook een economische waarde hebben.

Klimaatbuffer

In de strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering is de Scheldenatuur een

Koolstofopslag. Slikken en schorren slaan koolstof uit de lucht op.

Leefgebied voor watervogels en trekvogels. Vogels vinden beschutting in de rietkragen op de schorren en voedsel in de slikken.

Paaiplaats en kraamkamer voor vissen. Vissen vinden hier een rustige plek om zich voort te planten en hun kroost kan hier beschut opgroeien.

Dijkbescherming. Schorren verminderen de kracht van het rivierwater. De golven beuken niet meer zo hard in op de dijk, waardoor die veel langer meegaat.

Verhoging zuurstofgehalte.

Het water is hier relatief ondiep. Dat zorgt voor veel contact tussen water en lucht, waardoor zuurstof vlotter in het water terecht komt. Ook het zonlicht dringt goed door het water, waardoor algen meer zuurstof kunnen aanmaken.

Uitwisseling en opname van voedingsstoffen en bron van silicium.

Slikken en schorren filteren het teveel aan stikstof en fosfor uit het water en verrijken het tegelijk met silicium. Daardoor helpen ze de voedselketen herstellen.

Getijdennatuur werkt als een spons.

Bij vloed absorbeert de natuur water, bij droogte wordt het mondesmaat vrijgegeven aan de omgeving. Dat is van cruciaal belang tijdens aanhoudende periodes van droogte.

sterke bondgenoot. Zowel getijdennatuur als wetlands vormen krachtige klimaatbuffers. In natte periodes vangen ze water op en houden ze het vast zolang dat nodig is. Bij droogte geven ze het water minder snel weer af. Gebieden met veel water en groen doen bovendien de omgevingstemperatuur dalen en bieden verkoeling tijdens een hittegolf. De bijbehorende ruimte voor recreatie is een extra troef.

Sneller realiseren

Europa is overtuigd van het belang van de Sigmagebieden

in de strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering. Dat blijkt uit het Europese LIFE-project Sparc (*Space for Adapting the River Scheldt to Climate Change*). Via dat project geeft de Europese Unie de financiële steun

om acht Sigmagebieden versneld aan te leggen en er authentieke getijdennatuur te creëren. Sparc bracht ook de verschillende natuurdiensten van getijdennatuur op een heldere manier in kaart.

LIFE Sparc

De acht gebieden waar het om gaat: Groot Schoor (Bornem), De Bunt (Hamme), Klein Broek (Temse), Groot Broek (Waasmunster), Groot Schoor (Hamme), Vlassenbroek (Dendermonde), Wal-Zwijn (Kastel) en Uiterdijk (Dendermonde)

www.life-sparc.eu

De Wielewaal is tuk op natte loofbossen, zoals die er in de Oudbroek-Schellandpolder zullen komen.

WELKE WERKEN STAAN OP STAPEL IN BORNEM?

Tandem van veiligheid en natte natuur

De aanleg van een gebied dat stormvloedgolven opvangt en een ontpoldering: ook in Bornem werken we samen met de natuur in de strijd tegen de gevolgen van de klimaatverandering. Waterveiligheid en biodiversiteit gaan hier hand in hand.

In Bornem geven we een stukje Scheldevallei terug aan de natuur. Een gecontroleerd overstromingsgebied en twee ontpolderingen moeten niet alleen een extra waterbuffer voor de Schelde creëren, maar ook de biodiversiteit vergroten. De Vlaamse Regering heeft het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor Scheldepolders Hingene, waarbinnen de Sigma-gebieden vallen, intussen voorlopig goedgekeurd. Alle adviezen, opmerkingen en bezwaren waren welkom en worden verwerkt. Op basis daarvan wordt het RUP nog aangepast.

Veilig bij stormtij

In de Oudbroek-Schellandpolder bouwen we een ringdijk rond de polder. Die beschermt de woonkernen van Hingene en Wintam tegen het water dat in het toekomstig gecontroleerd

overstromingsgebied loopt. Bij stormtij stromen vloedgolven over een verlaagde dijk langs de Schelde. Zodra het waterpeil op de Schelde is gedaald, leidt een sluis het overtollige water weer weg.

Tussen kastelen en rivieren

Waan je je graag ridder of jonkvrouw? Dan is het project 'Van Steen tot Steen' van het Rivierpark Scheldevallei iets voor jou. Met het project zetten heel wat partners de prachtige kastelen en pittoreske dorpen in de regio in de verf, met speciale aandacht voor de omliggende natuurpracht en de heerlijk weidse velden. Het Rivierpark Scheldevallei wordt een echte toplocatie om te leven en te beleven, ook dankzij het Sigma-project in Bornem.

www.rivierparkscheldevallei.be

In het Groot Schoor geven we de Schelde opnieuw vrij spel. We bouwen rond het gebied een beschermende dijk. Een opening in de Scheludedijk zorgt ervoor dat het water elke dag op het ritme van eb en vloed in en uit het gebied kan stromen. Ontpolderen, noemen we dat. Die ontpolderingen temperen de kracht van het getij en nemen de druk op de dijken weg.

Zeldzame natuur in bloei

Terwijl het Scheldewater in en uit de ontpoldering stroomt, krijgt de authentieke getijdennatuur in de vallei opnieuw de kans om te bloeien. Eb en vloed zullen een prachtig

slikken- en schorrenlandschap boetsen. Op de hoger gelegen schorren groeit eerst riet, dat later plaatsmaakt voor wilgenvloedbossen. In de lager gelegen slikken kunnen allerlei bodemdierpjes hun gang gaan. Ze vormen een lekker hapje voor vogels en vissen, die ook veel vaker te spotten zullen zijn. Die natte natuur zorgt niet alleen voor meer biodiversiteit, maar slaat ook CO₂ op en beschermt de dijken tegen de kracht van het Scheldewater. In de Oudbroek-Schellandpolder verwachten we op termijn waardevolle elzenbroekbossen, die bijna het hele jaar in het water staan met hun wortels.

Pitten in de bomen

De Scheldevallei kan je ook op een originele manier ervaren. Deze zomer kon je voor het derde jaar op rij avontuurlijk kamperen in het historische decor van paviljoen De Notelaer, aan de rand van het Sigmagebied. De vzw Kempens Landschap beheert het 18de-eeuwse gebouw en zijn omgeving, die deel uitmaken van het kasteeldomein in Hingene. Kampeers konden er een nachtje doorbrengen in pitvormige tenten die in het bladerdek worden gehangen. Ideeetje voor de volgende zomer?

www.kempenslandschap.be
www.terranova.be

Ringdijk Wal-Zwijn krijgt verder vorm

De ringdijk in Wal-Zwijn is volop in aanbouw.

Wilgenvloedbos, typerend voor gebieden waar de Schelde vrij spel krijgt.

Langs de Schelde in Hamme werken we ijverig verder om van Wal-Zwijn een gecontroleerd overstromingsgebied te maken. Door de Schelde ruimte te geven om te overstromen, houden de inwoners van Hamme de voeten droog en kan de typische riviernatuur weer floreren.

In maart gingen de werken na een onderbreking opnieuw van start. “Onze focus ligt vandaag op de aanleg van een ringdijk rond de drie deelgebieden Grote Wal, Kleine Wal en Zwijn, die samen één groot overstromingsgebied zullen vormen”, vertelt **Sander Belmans** van De Vlaamse Waterweg nv. Vanop de ringdijk zullen fietsers en wandelaars later kunnen genieten van het uitzicht.

Duurzaam zand

Voor de aanleg van de ringdijk gebruiken we zand dat uit de Durme werd gebaggerd. Sander Belmans: “Zo vermijden we niet alleen dat vrachtwagens met grond door de smalle straatjes van Kastel moeten rijden, maar zorgen we er ook voor dat de baggerspecie niet afgevoerd hoeft te worden naar een stortplaats. We kiezen dus voor een duurzame oplossing.”

Ruimte om te stromen

In het vierde deelgebied, Groot Schoor, lopen de werken volop. “Om Groot Schoor te ontpolderen, graven we de grond af die we gebruiken voor de aanleg van de ringdijk, zo’n 130 000 m³. Ook de zomerdijk graven we volledig weg. Daardoor kan het Scheldewater vrij in het gebied stromen, tot het wordt tegengehouden door de huidige Scheldedijk. Zo krijgt de Schelde meer ruimte om te stromen”, vertelt Sander Belmans.

Elias Verbanck

van Natuur en Bos vult aan: “Door het spel van eb en vloed verandert de polder opnieuw in waardevolle zoetwatergetijdennatuur. En beukt het water ook minder

krachtig in op de dijken, wat de kans op dijkbreuken verkleint.”

Gewapend tegen de klimaatverandering

De werken in Wal-Zwijn worden uitgevoerd met de steun van het Europese LIFE-project Sparc (*Space for Adapting the River Scheldt to Climate Change*). Daarmee slaan Natuur en Bos, De Vlaamse Waterweg nv, het Regionaal Landschap Schelde-Durme en het Waterbouwkundig Laboratorium de handen in elkaar om de Scheldevallei te wapenen tegen de gevolgen

van de klimaatverandering. Als de ringdijk is afgewerkt, staan er nog andere werken aan het gecontroleerd overstromingsgebied op de planning, namelijk de bouw van twee sluizen en het verlagen van de dijk langs de Schelde. Langs die overloofdijk kan overtollig water bij stormtij in het gebied stromen en via de sluizen weer ontsnappen naar de rivier. Die werken voeren we uit tussen 2020 en 2023.

Van dronepiloot tot kraanman

Tijdens de Open Wervendag op 19 mei maakten honderden omwonenden en geïnteresseerden kennis met de werken in Wal-Zwijn. Iedereen was welkom om alles te ontdekken over de toekomst van het gebied en de prachtige natuur die er zich zal ontwikkelen. Bezoekers wandelden over de toekomstige ringdijk, klonnen in een kraan of waanden zich een dronepiloot.

Waarom kappen we populieren?

Wie voor maart 2019 langs Wal-Zwijn fietste of wandelde, zag vooral populieren. Ze werden ooit aangeplant voor de houtproductie, maar om de natuur in de riviervallei te verrijken waren ze niet erg geschikt.

Vandaag hebben we alle populieren in het zuidelijke gedeelte van het gebied gekapt. Op die manier is er weer plaats voor slikken en schorren, en krijgen inheemse soorten als riet en wilgen opnieuw een kans zodra het getij zijn werk kan doen in het overstromingsgebied. Voor elke verdwenen populier komt er op termijn bovendien een nieuwe boom, zowel in Wal-Zwijn (door spontane bosgroei) als op andere plaatsen langs de Schelde.

EEN RIJKE NATUUR VOOR VLASSEN BROEK

Binnenkort nooit meer natte voeten in Vlassenbroek bij Dendermonde, want de werken aan de ringdijk vlotten goed. Het overstromingsgebied krijgt zo steeds meer vorm en zal in de toekomst de thuishaven zijn van kostbare slikken, schorren en wetlands.

De hoge, nieuwe ringdijk loopt rond het toekomstige overstromingsgebied, en beschermt de omgeving binnen enkele jaren tegen wateroverlast. Enkele jaren geleden legden we al een eerste stuk van de ringdijk aan, zo'n halve kilometer. Nu maken

we de dijk nog drie kilometer langer. In 2020 moet hij klaar zijn, maar dat betekent niet dat het overstromingsgebied al in werking kan treden.

Natuurlijk ritme

Van een gecontroleerd overstromingsgebied kunnen

we pas spreken als de laatste stap is uitgevoerd. Daarbij verlagen we een groot stuk van de Scheldedijk tot een overlopdijk. Via die weg kan overtollig Scheldewater bij stormtij in het gebied stromen, zodat het Scheldewater stroomopwaarts minder hoog

De ringdijk in
aanbouw.

Het klimaatbelevingspad in Vlassenbroek zal in het teken van de bever staan.

Beleef het klimaat

Om het nieuwe landschap te ontdekken, bouwen we in Vlassenbroek een klimaatbelevingspad. Zo kunnen kinderen spelenderwijs leren over de klimaatverandering en hoe de Scheldenatuur daarop inspeelt. Het Europese LIFE-project Sparc zorgt voor de nodige investeringen.

staat. Daalt het waterpeil op de Schelde na stormtij, dan vloeit het opgevangen water langs nieuw aangelegde sluzen terug naar de rivier.

Twee natuurtypes

In het overstromingsgebied bouwden we eerder al een 'tussendijk', waarvoor we gebaggerd materiaal gebruikten. Die dijk verdeelt het gebied in twee stukken. De natuur in het noordelijke en zuidelijke deel evolueert op een verschillende manier. In het noordelijke gedeelte kan het Scheldewater op het ritme van het getij in en uit het gebied te stromen langs de in- en uitwateringssluis. Om het gebied voor te bereiden op de toekomstige getijdennatuur rooiden we de populieren. Het slikken- en schorrengebied dat hier zal komen, met geulen en kreken, zal op die manier alle kansen krijgen om zich snel te ontwikkelen. Zo creëren we er Europees beschermde natuur. Het zuidelijke stuk zal geleidelijk een lappendeken worden van drassige bossen en waterpartijen.

Oplossing voor overtollig regenwater

Ook voor de wateroverlast in het achterland werken we aan een oplossing. Rond de ringdijk graven we een gracht waarop

we de beken en grachten uit de omgeving aansluiten. Overtollig regenwater kan zo via sluzen in de ringdijk naar het overstromingsgebied stromen. Het pompstation zorgt er dan voor dat het water dat niet in het overstromingsgebied opgevangen kan worden in de Schelde terecht komt en afgevoerd wordt.

35 ambassadeurs stellen hun Scheldevallei voor

Op zoek naar tips van insiders? 35 ambassadeurs van het Scheldeland staan klaar om al je vragen over de Scheldevallei te beantwoorden. Ondernemers uit de toeristische sector in Hamme, Dendermonde, Bornem en Puurs-Sint-Amands volgden de gratis cursus Toeristisch ambassadeur van Toerisme Oost-Vlaanderen, Toerisme Scheldeland en Regionaal Landschap Schelde-Durme. Ze werden

ondergedompeld in het brede verhaal van de Scheldevallei, de Sigmawerken en hun relatie met natuurontwikkeling. Ze volgden ook de drie modules klantvriendelijkheid, regiokennis en streekverkenning. Daarom mogen ze hun zaak vanaf nu een 'toeristisch infopunt' noemen, te herkennen aan het bordje op hun gevel. Het opleidingstraject kaderde in het LIFE Sparc-project.

Na afloop van het traject kregen de ambassadeurs een bordje om op hun gevel te hangen.

FEEST IN DE SCHELDEVALLEI

Op zondag 16 juni was het groot feest in de Scheldevallei. Bijna 10.000 bezoekers genoten mee en namen deel aan meer dan 60 activiteiten op en langs het water. Ben jij volgend jaar ook van de partij?

Het thema van de eerste editie van Hoogtij was 'De kracht van het water'. In de Scheldevallei gebeurt immers iets heel bijzonders. Terwijl er steeds meer gesproken wordt over het veranderende klimaat, bereidt het Sigmoplan de Scheldevallei al

meer dan 40 jaar voor op extremere weersomstandigheden die het gevolg zijn van dat veranderende klimaat. En dat mocht zeker nog een keer in de kijker gezet worden. Ook in heel wat projectgebieden van het Sigmoplan werd gefeest tijdens Hoogtij.

Feest in de Scheldevallei is een initiatief van de LIFE Sparc-projectpartners (zie p. 25) en Rivierpark Scheldevallei en werd mogelijk gemaakt door de bijdrage van het LIFEfinancieringsinstrument van de Europese Unie enerzijds en door het enthousiasme van vele lokale, gemeentelijke, provinciale, regionale en Vlaamse partners anderzijds. Er namen maar liefst 22 steden en gemeenten deel en bijna 50 verenigingen en lokale partners. De 2020-editie vindt plaats op 21 juni.

www.hoogtischeldevallei.be

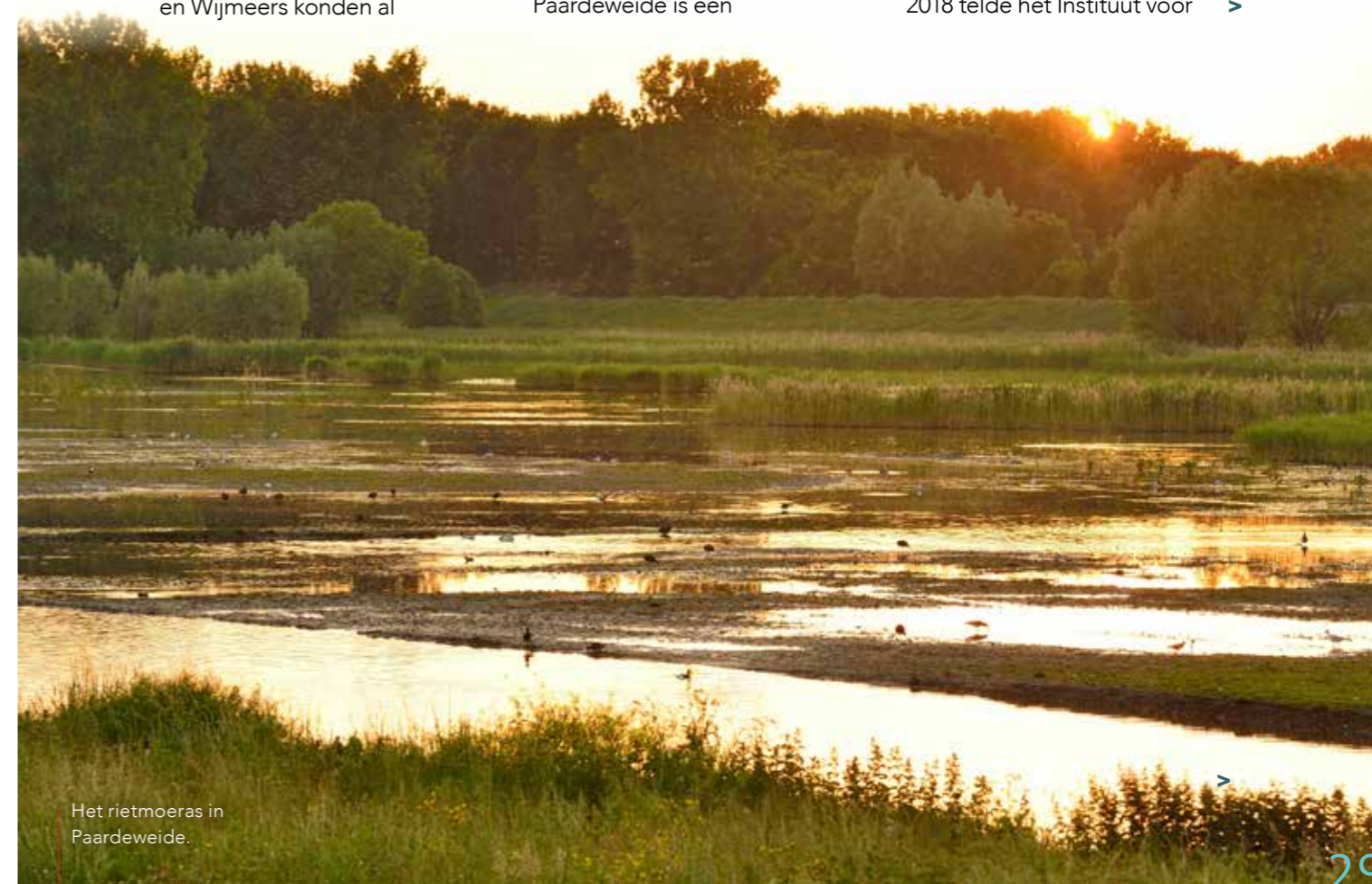
KALKENSE MEERSEN: waar 'working with nature' echt werkt

In de Cluster Kalkense Meersen vormen waterveiligheid en natuur een sterke tandem. De overstromingsgebieden voorkomen wateroverlast en lokken een bont gezelschap van vogels en vissen. Het Sigmagebied oogst in binnen- en buitenland veel lof met zijn pionierswerk op het vlak van working with nature.

De natuurinrichting in de Cluster Kalkense Meersen is een schot in de roos. Het aantal vogel- en vissoorten zit fors in de lift, en de overstromingsgebieden Paardeweide, Bergenmeersen en Wijmeersen konden al

meerdere keren wateroverlast voorkomen. "Voor de Cluster Kalkense Meersen hebben we van bij het begin de kaart van working with nature getrokken", vertelt **Dominiek Decleyre** van Natuur en Bos. "Het rietmoeras in het overstromingsgebied Paardeweide is een

mooi voorbeeld: het overstromingsgebied kan veel water bergen en is een prima leefgebied voor watervogels. Op tien jaar tijd is het aantal vogelsoorten er meer dan vertwintigvoudigd. Ook het aantal vissoorten neemt toe: in 2018 telde het Instituut voor

Het rietmoeras in Paardeweide.

Natuur- en Bosonderzoek (INBO) maar liefst negentien verschillende soorten. Door een ingreep op maat, een soort koker door de dijk, stroomt er bij elk hoogwater een beetje water in het rietland. De verversing met Scheldewater zorgt ervoor dat hier, zelfs in perioden van droogte, altijd water blijft staan. Het moeras in Paardeweide is daardoor klimaatbestendig.”

“Bij alle maatregelen streven we naar een win-winsituatie”, vervolgt **Michaël De Beukelaer-Dossche** van De Vlaamse Waterweg nv. “Zo zorgt een vlechtwerk van wilgentakken op de Scheldebodem voor een verandering in het patroon

en de slibafzetting, zodat we minder moeten baggeren. Dat is positief voor zowel de scheepvaart als het ecosysteem van de rivier.”

Oude Schelde weer open

Het leeuwendeel van de werken in het deelgebied Kalkense Meersen is intussen achter de rug. Zo hebben we een deel van de Oude Schelde in Wichelen, die jaren geleden werd gedempt, recent opnieuw uitgegraven. Deze inrichting gebeurt door Natuur en Bos, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en Natuurpunt. De Oude Schelde maakt nu de verbinding tussen de Kalkenvaart en de Schelde via diepe en ondiepe

geulen. “Op die manier willen we het riviergebonden karakter van de Kalkense Meersen herstellen en extra leefgebied creëren voor soorten zoals het porseleinhoen”, zegt Dominiek Decluyre.

“Aan de verbinding met de Schelde hebben we vistrappen geplaatst, zodat vissen zich straks kunnen verplaatsen tussen de Schelde en de Kalkenvaart”, zegt **Stephanie Van de Veken** van de VMM. “We bouwden bovendien een val voor de invasieve Chinese wolhandkrab. Dit is nog maar de tweede vergelijkbare constructie die ooit ergens is gebouwd.”

Galloways helpen bij het tijdelijk beheer in De Bunt.

DE DURMEVALLEI: riviernatuur in alle vormen

Het Sigmaproject Durmevallei strekt zich uit van Temse, aan de monding van de Durme in de Schelde, tot aan de dam in Lokeren. We zijn intussen al enkele jaren hard aan het werk in de vallei, en doen verschillende ingrepen om de kans op wateroverlast te verminderen en de Durmenatuur te herstellen. Ontdek samen met ons wat er het afgelopen jaar veranderde.

De werken aan de ringdijk omheen Klein Broek in Temse en Groot Broek in Temse en Waasmunster vorderen goed. De ringdijk rond Klein Broek wordt dit jaar nog afgewerkt, die rond Groot Broek in de loop van 2020. Daarna graven we de Durmedijk af en maken we er bressen in. Zo kunnen de ontpolderingen in werking treden. Vanop de ringdijk zal je een prachtig zicht hebben op het slikken- en schorregebied en op de watervogels dat het zal aantrekken.

Tijdelijk natuurbeheer in De Bunt

De ringdijk van het gecontroleerd overstromingsgebied De Bunt in Hamme werd twee jaar

geleden afgewerkt. De komende jaren leggen we nog de in- en uitwateringssluizen aan en verlagen we de overlopdijk. In afwachting van die werken bereiden we het gebied voor op zijn toekomstige invulling als getijdennatuurgebied. Natuurpunt Hamme staat in voor het tijdelijke beheer, en zal onder meer galloways laten grazen om te vermijden dat het

gebied al te zeer dichtgroeit. Voor de toekomstige ontwikkeling van slikken en schorren moet het immers zo open mogelijk zijn.

Natte natuur wordt bijgestuurd

In het Weijmeerbroek in Waasmunster tref je wetland aan, in de vorm van een open landschap met graslanden, riet >

World Fish Migration Day 2020

De World Fish Migration Day is een internationale dag waarop vismigratie in de kijker wordt gezet. Daarbij mag het Sigmaplan niet ontbreken. De ontwikkelingen aan de Oude Schelde en de Kalkenvaart en de officiële opening van de vistrappen krijgen dan extra aandacht.

Praktisch: 16 mei 2020 in de Kalkense Meersen

In samenwerking met de Vlaamse Milieumaatschappij en Natuurpunt
http://bit.ly/WFMD_Sigmaplan

Vismonitoring
voor het publiek
in Paardeweide

Op de ringdijk komt een halfverharde bekleding, ideaal voor wandelaars en recreatieve fietsers.

Binnenkort extra water met natuurvriendelijke oevers in het Weijmeerbroek.

en open water. Tal van vogels vinden hier beschutting. Om het gebied te onderhouden, schakelen we de hulp van lokale landbouwers in. Binnenkort voeren we nog een aantal ingrepen uit om extra natte waterpartijen in het gebied te ontwikkelen en het wetland te verfijnen.

Tijd voor renovatie overstromingsgebied

In de jaren 1940 en 1950 werd in Waasmunster een zogenaamd potpolder aangelegd, bedoeld om overtollig water op te vangen. Maar de dijken rond de potpolder voldoen niet aan de huidige normen van het Sigmaphan om overstromingen op te vangen. De ringdijk is niet hoog genoeg en de Durmedijk is toe aan vervanging. Een grondige renovatie dringt zich op.

Voor de aanleg van de ringdijk maken we gebruik van een bijzonder materiaal: baggerspecie die wordt opgediept tijdens onderhoudswerken in de Durme. De Vlaamse Waterweg nv zal de baggerspecie, die normaal beschouwd wordt als

een afvalstof, hergebruiken als bouwstof voor de dijken. Daarvoor krijgen we Europese steun, binnen het Interreg-project USAR.

Daarnaast bouwen we twee nieuwe pompstations. Eén daarvan komt in de plaats van het pompstation dat zorgt voor de afwatering van de Lokerenbeek naar de Durme, en werkt niet meer naar behoren. Het tweede pompstation zal ervoor zorgen dat het water van de Lokerenbeek afgevoerd wordt naar het gecontroleerd overstromingsgebied, zodat het achterland gevrijwaard is van overstromingen.

Het vernieuwde overstromingsgebied zal kleiner zijn, maar tegelijk efficiënter. Een deel van het gebied blijft in gebruik als landbouwgebied, een ander deel zullen we omvormen tot wetland.

Naar een betere beleving van de Durmevallei

Natte natuurgebieden, fietsen en wandelen langs het water, fascinerend erfgoed ... Om die vele troeven nog beter uit te kunnen spelen, bedachten een aantal partners, waaronder de Durmegemeentes, samen een onthaal- en ontsluitingsvisie voor de Durmevallei. Die visie biedt een kader voor de toekomstige ontwikkeling van fiets- en wandelpaden, onthaalpunten en de ontsluiting van de vallei. Het Regionaal Landschap Schelde-Durme staat mee in voor de begeleiding en de uitvoering. De komende jaren op de planning: in Hamme wordt het brugwachtershuisje aan de Mirabrug gerenoveerd en uitgebreid met wooneenheden. De gemeente Temse bekijkt of de Waterbus er een halte kan krijgen. Aan de Koolputtensite in Waasmunster komt een klimaatbelevingspad. De ambassadeurs die opgeleid worden in het kader van het Europese project LIFE Sparc (zie ook p. 27) dragen de troeven van de Durmevallei mee uit.

De Mirabrug over de Durme, een ideaal startpunt om de Durmevallei te verkennen.

Zo zou het wetland in de Polder van Lier eruit kunnen zien. Vanop de stapstenen kan je de nieuwe sluis van in het gebied bewonderen.

EEN GO VOOR EEN GROENE EN VEILIGE NETEVALLEI

De riviervallei van de Nete en de Kleine Nete is van oudsher gevoelig voor overstromingen. In de jaren 80 werden er al drie overstromingsgebieden aangelegd, waaronder de Polder van Lier. Dat gebied krijgt straks een update met een grotere uitwateringssluis. In Lier en Duffel wordt de waterberging geoptimaliseerd en krijgt de natuurontwikkeling nieuwe kansen. Dit stukje van de Netevallei evolueert zo naar een groene en veilige omgeving.

Begin maart 2019 legde de Vlaamse Regering definitief de contouren vast van het nieuwe openruimtegebied Beneden-Nete. Het ruimtelijk uitvoeringsplan is meer dan 200 hectare groot en bepaalt de bestemming of bestemmingswijziging van verschillende gebieden binnen het plan. Niet-ontwikkeld woon- en industriegebied in Lier en Duffel kreeg een

nieuwe bestemming en is nu voorbehouden voor natuur. Extra natuurgebieden moeten zorgen voor meer biodiversiteit en overstromingsveiligheid en zullen de omwonenden meer groene ruimte bieden in een sterk verstedelijkte regio. De bestaande overstromingsgebieden krijgen een nieuwe invulling als wetland of als slik- en schorgebied.

Opfrisbeurt

Het overstromingsgebied Polder van Lier is het eerste deelgebied van het Sigmaproject Nete en Kleine Nete waar de werken dit najaar van start zullen gaan. Het gecontroleerd overstromingsgebied werd in de jaren 80 aangelegd en is nu aan vernieuwing toe. "Bij stormtij vangt de Polder van Lier overtollig water van de Beneden-Nete op, zodat de omgeving en de stad Lier >

Het gecontroleerd overstromingsgebied Polder van Lier voor de start van de werken.

niet overstroomd. Om ervoor te zorgen dat het gebied nadien sneller leegstroomt en dus sneller klaar is voor een volgende storm, bouwen we een nieuwe en grotere uitwateringssluis”, zegt **Koen Segher** van De Vlaamse Waterweg nv. “Vooral bij heel hevige stormen, die we in de toekomst wellicht vaker zullen zien, zal de nieuwe sluis een grote meerwaarde zijn. Tegelijk vormen we het gebied om tot een prachtig landschap met open water en riet: het perfecte leefgebied voor heel wat zeldzame planten, vogels en vissen. Zo helpt het

Sigmaplan ook om de Europese natuurdoelen voor Vlaanderen te realiseren en krijgt de biodiversiteit in het Netebekken een stevige duw in de rug.”

Eén groot wetland

Op termijn staat er in het Sigmaproject Nete en Kleine

Nete nog veel meer te gebeuren. “Langs de Beneden-Nete en het Netekanaal komt er straks één groot wetland waar je heerlijk kan wandelen en fietsen”, zegt **Koen Deheegher** van Natuur en Bos. “De natte natuurgebieden zullen zeldzame vogels zoals het porseleinhoen ten goede komen. De zone Anderstadt 1 wordt ontpolderd, zodat de Nete er weer vrij spel krijgt. Door de getijdenwerking zullen er slikken en schorren ontstaan. Vissen zoals de fint en de spiering zullen er dan hun eitjes weer kwijt kunnen. In de zone Hof van Lachenen komt een lappendeken van ondiepe vijvers, rietkragen en wilgenstruwelen. Ook de vijvers in de omgeving van Anderstadt worden ecologische pareltjes. Het landschapspark Pallieterland van de stad Lier zal verschillende natuurgebieden met elkaar verbinden en tal van recreatiemogelijkheden uitbouwen, zoals een speelbos. De ruime omgeving wordt zo een speelterrein voor wandelaars, fietsers en andere bezoekers.”

Achter de schermen van het Sigmaproject Vallei van de Grote Nete

Om de wijde omgeving van Geel en Nijlen veiliger en groener te maken, staat het Sigmaproject Vallei van de Grote Nete in de steigers. Over een afstand van 30 kilometer langs de Grote Nete komen er natuur- en waterbuffergebieden. Extra recreatiemogelijkheden vormen een mooi bonus.

Het Grote Nete-project omvat zowat 850 hectare, verspreid over Geel, Laakdal, Westerlo, Herselt, Hulshout, Heist-op-den-Berg, Herenthout en Nijlen. Verschillende ingrepen geven de

rivier meer overstromingsruimte. Tegelijk wordt de verdroging van de vallei aangepakt. Binnen de winterbedding wordt wetland ontwikkeld, de ideale habitat voor zeldzame soorten zoals de kwartelkoning. Alle maatregelen samen moeten leiden tot

minder overstromingen, meer waardevolle natte natuur en tal van wandel- en fietsmogelijkheden. Er komen ook nieuwe banken en picknickplekjes waar het heerlijk toeven is. >

RiVIEREN op de Netedag 2019

Op 22 september stonden alle partners van de Netevallei nog eens stil bij hun ambities voor de streek. Hoe bouwen we een leefbare en veerkrachtige riviervallei? Waar liggen de uitdagingen voor de lopende projecten? “We focusten op de kwaliteiten van de Netevallei en schetsten de kansen voor duurzame landbouw, ruimte voor water en robuuste natuur”, zegt **Koen Eyskens** van de Provincie Antwerpen. “Tal van partners organiseerden op 22 september activiteiten. Zo was er een begeleide wandeling van de evenementenweide in Lier naar het overstromingsgebied Polder van Lier en het landschapspark Pallieterland. Aan de Emblebrug kon je een roei-initiatie volgen en genieten van tal van streekproducten. Omdat het die dag ook autoloze zondag was, werden bezoekers aangemoedigd om zoveel mogelijk met de fiets te komen.”

Opening van het speelbos van Pallieterland tijdens de Netedag

Op de onverharde dijken langs de Grote Nete.

Vorbereiding

Voor de eerste schop in de grond gaat, moeten we nog een aantal fases doorlopen. Zo is inmiddels het milieueffectenrapport goedgekeurd, dat in kaart brengt welke effecten de werken zullen hebben op mens en milieu. De volgende belangrijke stap is de voorlopige vaststelling van het ruimtelijk uitvoeringsplan 'Vallei van de Grote Nete tussen Zammelsbroek en Heist-op-den-Berg' door de Vlaamse Regering. Dat plan zorgt voor een kader waarbinnen de verschillende gebieden in de riviervallei een invulling zullen krijgen.

Omwonenden verkennen de plannen voor Zammelsbroek

In het Zammelsbroek in Geel, Laakdal en Herselt staat heel wat te gebeuren. Om het overstromingsgevaar in de vallei in te dijken wordt de winterbedding van de Grote Nete hersteld. De rivier wordt bovendien opnieuw verbonden met haar zijwaterlopen. Op zaterdag 6 april gaven we meer uitleg over de geplande werkzaamheden tijdens een begeleide wandeling.

WAT IS ER AL GEBEURD?

Op sommige plaatsen in de vallei van de Grote Nete voert Natuur en Bos nu al voorbereidende werken uit om het gebied vrij te maken voor de toekomstige inrichting. **Koen Deheegher** van Natuur en Bos weet er alles van.

Kruiskensberg

"De eerste inrichtingswerken gebeurden rond natuurgebied Kruiskensberg en restaurant 't Schipke in Herenthout. Tussen de parking van Kruiskensberg en de groene Netedijk legden we een houten vlonderpad van 160 meter aan. Aan de overkant van de Nete realiseerden we een fietspad en plantten we een hele reeks dreefbomen", zegt Deheegher.

Pinzieleke en Hogeweg

De vallei van de Grote Nete kampt op veel plaatsen met verdroging. Deheegher: "Daarom investeren we in natte natuurgebieden, rijk aan de typische dieren en planten. In Pinzieleke, tussen Hallaar en Itegem, verwijderden we alvast de bouwvallige weekendhuisjes en omheiningen rond de hengelvijvers. Op termijn worden de verschillende vijvers met elkaar verbonden, zodat er een aaneengesloten plassengebied ontstaat. Tussen de Hogeweg en de Grote Nete haalden we weekendhuisjes en snel groeiende tuinplanten weg. In de plaats daarvan zullen er ruigtes met riet komen."

Steenkensbeek

"Tussen Houtvenne en Hulshout lag er lange tijd geen veilige en rechtstreekse fietsverbinding. Daarom legden we een brug aan over de Steenkensbeek en eentje over de Grote Nete, de Liniebrug. Er kwam ook een Liniefietsweg, een fietsverbinding van zo'n 800 meter. De nieuwe bruggen en het fietspad bieden een oplossing voor een belangrijk fietsknelpunt."

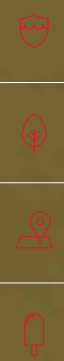

Het vlonderpad in Herenthout.

WERKEN AAN DIJLEMONDING OP KRUISSNELHEID

GROTE VIJVER IN MECHELEN KRIJGT VERDER VORM

Aan Grote Vijver in Mechelen legden we deze zomer de laatste hand aan de sluisen van het gecontroleerd overstromingsgebied. Zo komt het einde van de werken stilaan in zicht: zodra de Dijledijk verlaagd is tot een overlooptdijk kunnen de buurtbewoners op beide oren slapen, want de werken verkleinen het risico op wateroverlast. Wandelaars en fietsers kunnen dan genieten van de prachtige natuur.

Mechelen, Willebroek en Rumst liggen op een kruispunt van waterwegen: de Dijle, de Zenne, de Nete en het kanaal Leuven-Dijle vloeien er in elkaar. Het Sigmaproject Dijlemondning bestaat er uit de deelgebieden Zennegat, Grote Vijver, Bovenzanden en Tien Vierendelen. "Momenteel richten we onze pijlen op Grote Vijver, waar de werken zich in de laatste fase bevinden. Het doel? De ruime omgeving beschermen tegen overstromingen", zegt **Michiel Derycke** van De Vlaamse Waterweg nv.

Ringdijk en sluizen voltooid

Sinds november 2019 kunnen fietsers over de volledig afgewerkte ringdijk van Grote Vijver en hoeven ze niet meer om te rijden langs de drukke Koning Albertstraat. Ook de sluizen zijn klaar. Michiel Derycke: "Zij zullen ervoor zorgen dat het water dat bij stormtij wordt opgevangen in het overstromingsgebied terug naar de rivier stroomt zodra het waterpeil is gedaald."

Dit najaar begonnen we aan de laatste stap: de werken aan de overlooptdijk. "We verlagen de bestaande Dijledijk ongeveer anderhalve meter, zodat het Dijlewater bij stormtij over die overlooptdijk in het overstromingsgebied zal vloeien. Bovendien bouwen we een dijk die Grote Vijver in een noordelijk en een zuidelijk compartiment opsplijst. Dat doen we omdat beide delen een

verschillende functie krijgen", legt Michiel Derycke uit.

Verschillende invulling

Het zuidelijke deel van de vijver werkt als gecontroleerd overstromingsgebied maar zal naar schatting maar zelden, namelijk alleen bij extreem stormtij, extra water bergen.

Het noordelijke deel zal vaker – tot enkele keren per jaar – overtollig rivierwater opvangen. Bovendien stroomt langs de sluis elke dag een beetje water in en uit Grote Vijver Noord. "Zo krijgt ook zeldzame zoetwatergetijdennatuur de kans om zich te ontwikkelen en werken we aan de Europese natuurdoelen", weet **Koen Deheegher** van Natuur en Bos.

Bonte mix van vogels en vissen

De werken aan de twee andere deelgebieden van de Dijlemondning staan gepland voor de komende jaren. In Willebroek ligt vandaag al het overstromingsgebied Bovenzanden, maar we willen ook daar zeldzame zoetwatergetijdennatuur kansen geven. Daarom plannen we de bouw van een in- en uitwateringssluus langs de Rupel. "Door eb en vloed zullen slikken en schorren ontstaan. Op de hoger gelegen schorren verwachten we planten als het harig wilgenroosje, verschillende soorten riet en op termijn wilgenvloedbossen. Die zullen krioelen van de bodemdierpjes, die op hun beurt een lekker hapje vormen

voor watervogels en vissen. Het gebied zal ook een bonte mix van vogels aantrekken, zoals de kleine zilverreiger en de kluut", voorspelt Koen Deheegher. Het laatste deelgebied bevindt zich in het gehucht Heindonk bij Willebroek. Tien Vierendelen moet een gecontroleerd overstromingsgebied worden dat enkel dienstdoet in zeer uitzonderlijke omstandigheden: bij extreem stormtij. Zo kan de landbouwfunctie behouden blijven.

Gespot in het Zennegat

Sinds 2017 ving het gecontroleerd overstromingsgebied Zennegat al enkele keren overtollig Dijlewater op bij stormtij. Dankzij de in- en uitwateringssluus ontstonden er al snel zoetwaterslikken en -schorren. Het resultaat? Het Zennegat is een hotspot voor zeldzame watervogels, zoals de Kievit en de bosruiter. Via de visvriendelijke sluis vinden ook heel wat vissen als spiering en bot hun weg naar het gebied, dat een ideale paai- en kraamkamer is.

Een Kievit, gespot aan het Zennegat.

BLOEMENTAPIJT OP KOMST IN DORENT

De zeldzame grote pimpernel zagen we vroeger vaak in de graslanden in Dorent. Die graslanden willen we opnieuw volop tot ontwikkeling laten komen door in het gebied enkele bodemaanpassingen te doen.

Verschralen om te verrijken: het klinkt tegenstrijdig. Maar een te rijke bodem vol voedingsstoffen is niet geschikt voor zeldzame plantensoorten zoals de knolsteenbreek, de graslathyrus en de grote pimpernel. Ze worden weggeconcentreerd door soorten die sneller groeien en het licht weggapen. Om meer variatie te krijgen, moeten we de bodem dus verschralen.

Aangepast beheer

In samenwerking met de lokale partners in Dorent zorgden we voor een aangepast beheer.

Zo zijn de maaimomenten in het gebied intussen aangepast aan de groeicyclus van de grote pimpernel. Er worden ook geen bestrijdingsmiddelen of meststoffen meer gebruikt: meststoffen zouden de bodem te veel verrijken.

De werken gingen in juni van start. Intussen is in Dorent zo'n 3 hectare grond afgeplagd. We verwijderden de met stikstof en fosfor verrijkte toplaag, zodat de bodem verder verschraalt. Ook ruimen we vervuild slib uit de oude meander van de Zenne. Op die manier herstellen we het waterleven.

De grote pimpernel is niet de enige soort die in Dorent in de watten wordt gelegd: met enkele nieuwe waterpoelen geven we ook de kamsalamander meer ruimte.

We maken bovendien van de werken gebruik om de recreatieve routes in het Dorent-Nelebroek te herorganiseren. Te voet, met de fiets of te paard: iedereen zal na afloop van de werken ten volle kunnen genieten van dit populaire natuurgebied.

www.sigmaplan.be

